

Česko-lužický věstník

Ročník XIV

Číslo 6 / červen 2004

Hłos k wójnje

wot Horisława (1839)

Wy mysle, što wy spiće A změrom stejíce? Ach lube, ach da dźiće, Na haje zelene!	O, Serbow serbscy bratra, Hladajće k rěce tam, Kak tamni, hlej, was hidža, A wójnu wjednu k wam.	Dowěrmy so na Boha: Wón budže pomhać nam, Zo budže zwonkna droha, Čista wot nich hać k nam.	Tak budže Bóh wam pomhać, Was wumóc wot njeho, A dobyće nam dawać, Was wumoc wot zleho.
Wot tam so pozběhujće Do swěta šěrok ho Na bliše hory dóndźće, Hladajće wokoło.	Hladajće, woni skaža Wšě naše płody nam Sej do wsow nutř tež zwaža A wšitko wozmu wam.	Ja widžu: Woni čěrja Z tych našich hórkow prječ, Jich mortwi zemju kryja, Přez Serbow wótry mječ.	Tu tohodla, o bratra! Pójmy a čěhmy tam, Hdžež njeprěcelow hasa, Napřećiwo stupi nam.
Što widźiće wy tudy? Při rěce šěrokej? Ach to su cuze ludy, Kiž chcedža Serbow krej!	Chceće wy waše holcy K hanibje přinjesć dać? Chceće wy swoje wowcy Dać z wašej hrodže hnać?	Na wšitkich rjanych łukach Je njeprěcelow krej. We našich sylnych rukach, Ta třělba derje stej.	O wojujće kaž muž'jo Tych Serbow dostojnje, Zo praja cuzy ludžo: Lud Serbow mócný je.
O, hłoso, woľaj sylnje Tych serbskich bratrow ty, Zo bychy byli pilnje Tež k wójnje hotowi.	To njem žeeće wy přidać, O, čěhmy do wójny, Wšě mječe chcemy zebrać, So z nimi wobrońmy.	Na njeprěcelow ľaka To wulke skaženje, Njezbože na nich čaka, Přez Serbow dobyće.	Tak b' džeće mjeno dóstać A česć mjez ludami; Tež b' džeće mócní wostać, Hdyž Bóh je při wami.

(Tón šěsty dzeń Juliusa 1839)

Hlas k wojně

Vy myšlenky, proč spíte A jste tak pokojné? Ach jděte, milé, jděte, Na háje zelené!	Ó Srbů srbští bratři, Pohleďte k řece tam, Nenávistníků šiky Jak stojí proti vám.	Důvěřujme se v Boha, On napomůže nám, Že nezůstane noha Na cestě od nich k nám.	Tak Bůh vám dopomůže K vítězství vesele, Od zlého odpomůže Vám od nepřítel.
A z nich se pozdvihněte Do světa širého, Na blízké hory jděte, Pohleďte okolo.	Hleďte, ti ničit budou Úrodu polí nám, Těž do vsí samých půjdou A všechno vezmou vám.	Já zřím: Pryč v zmatku běží Od našich vršků dál, Jich mrtví všudy leží, Kde Srbů meč je sklál.	Nuž tedy, vzhůru, bratři! Táhněme, pojďme tam, Kde zástup nepřátelský V ústrety vyjde nám.
Kde teče širá řeka, Hle, co to může být? Tam cizí národ čeká, Jenž Srbů krev chce pít!	Což chcete dívky vaše Dát zhanobit, jim v plen? Což chcete ovce vaše Dát jim hnát z chlěvů ven?	Na všechněch krásných lukách Teče krev nepřátel, Tkví pevně v našich rukách Zbraň a dost máme střel.	Ó, bojujte co muži, Co Srbi důstojně, By cizí lidé řekli: Lid Srbů statný je.
Ó hlase, volej silně A srbské bratry zvi, Aby jen byli pilně Hned k vojně hotovi.	To snést přec nemůžeme, Ó, vzhůru do boje, Meči se opásejme A jimi braňme se.	Zmar nepřátele čeká Na srbském pomezí, Již neštěstí je leká A Srbi zvítězí.	Tak jména dobudete A cti po všechen čas; A silni zůstanete, Když bude Bůh při vás.

Autorem této básně je **Jan Bohuř Mučink** (12. 9. 1821 Njechaň - 24. 1. 1904 Zemicy), jehož stého výročí letos vzpomínáme. Byl vrstevník pokrokových učitelů pokolení následujícího po Handrijji Zejlerovi (jako např. Jan Radyserb-Wjela, Jan Bartko a též Jan Jurij Melda a Michal Rostok). Mučink byl velmi plodný spisovatel povídek, článků a j. do novin a časopisů. Ve 40. letech psal převážně lužickosrbsky, po porážce revoluce 1848 více německy. V Lužici byly tehdy obdobné myšlenkové proudy jako u nás ve 30. a 40. letech. Ještě silně působily romantické názory Jána Kollára, Pavla Jozefa Šafaříka, psal Samo

Chalupka, působil Ludovít Štúr a j. Silně se hlásí touha po demokracii a národnostní rovnoprávnosti. Je to období mohutného vzepětí národních sil, kdy Lužičtí Srbové od r. 1845 pořádali koncerty (Spěwanski swjedžen), kdy byla založena Mačica Serbska (1845, 1847) atd. J. B. Mučink psal i básně, ty však v lužickosrbské literatuře hlubší stopu nezanechaly. Zato významný byl Mučinkův vliv na Hertu Wičazec (viz vydání SP 32 - LND 1993). Uvedená báseň pochází z raného Mučinkova období. Z pozůstalosti ji otiskl Pětr (Pěťš) Janaš v Lp B 1957, s. 281-282. Přeložila Zuzana Sklenářová.

J-a

Jakuba Lorence-Zalěského. Josef Vlášek, který vybral většinu Lorencových básní, se soustředil na starší tvorbu s rodinnou tematikou, doplněny byly básněmi z poslední sbírky Suki w zakach. Lorenc bohužel nepřišel z rodinných a zdravotních důvodů, místo něj četl lužickosrbský literární vědec **Franc Šěn**. Zákruty Lorencovy srbštiny si užívali zejména lužickosrbské hosté. Největší úspěch sklídila Pohádka na islandský způsob. Česky recitovali **Miloš Hlavica** a **Mirek Kovářík**. Róža Domašcyna četla několik průřezových ukázek básní, následovalo představení nové přílohy Česko-lužického věstníku - trojjazyčné knížky **Koče čary/Kočiči čarování/Kocie czary** a čtení ukázek z ní. Tato publikace vyšla s ilustracemi **Vojtěcha Horálka**, který báseň Domašcyny Čłowjek mjeno hamor ilustroval už v roce 2000. Následovala povídka Měrky Mětowé Dothe nocy, která byla čtena kontinuálně (diachronně) lužickosrbsky, česky (Radek Čermák) a polsky (Kinga Kijo). *Nejvíce překladů připravila Vladimíra Šatavová (Zalěski, Domašcyna - Koče čary), většinu překladů Kita Lorence tvořily starší překlady Josefa Suchého a Josefa Vláška, prózu Měrky Mětowoy přeložil autor zprávy, polské překlady měla na bedrech Kinga Kijo.* Hudební vložku provedl písničkář **Bernd „Pytko“ Pittkunings**.

Po krátké přestávce, kdy paní Domašcyna podepisovala čerstvě vytištěné knížky, začalo představení **Němsko-serbského ludowého dźiwadla Hodowna stawizna**. Britský herec Patrick Stewart zpracoval Vánoční povídku **Charlese Dickense** do dramatické podoby. Posléze ji do květnaté lužické srbštiny přeložila Lubina Hajduk-Veljkovičová. Inscenace předčila veškerá očekávání, všichni byli uchváteni hereckým uměním **Mirka Brankačka**, který hraje v inscenaci sám 38 rolí. Takový herec v naší zemi není. Tento mladý herec je synem lužickosrbské zástupkyně ředitele divadla Janiny Brankačkové a po několika letech, kdy získával zkušenosti v západní Evropě, se vrátil domů do Lužice. Nyní žije se svou rodinou v Budyšině. Hru nacvičil s německým režisérem **Nilsem Düwellem**. Partnerem, který představení organizoval s adrenalinovým vypětím na německo-lužickosrbské straně, byla **Janina Brankačkowa**.

Celý večer měl překvapivě celkem kolem sta účastníků, kteří měli co dělat, aby se do sálu vešli. Diskuse posledních účastníků skončily teprve ve tři hodiny ráno. Z těch neběžných osobností, které přišli na naši akci, můžeme jmenovat finského slavistu Eera Balka, předsedu opolského odboru Polsko-lužickosrbské společnosti sorabistu Piotra Pałyse, redaktora českého rozhlasu Rafaela Broma, člena koordinační rady Česko-německého fondu budoucnosti Miloslava Bednáře, Milana Hrabala z Varnsdorfu a řadu dalších, na které jsem zapomněl, jako je třeba

slezský přítel Lužických Srbů Bohumil Horníček.

Druhý den následoval sled akcí na pražské Baráčnické rychtě. Začalo se **valnou hromadou Společnosti přátel Lužice**, která se kvůli množství témat protáhla až do večera a přešla do **ochotnického představení** chrósčických divadelníků. Šlo o **skeče Wórši Šolčić** - lidové autorky. Na scénkách bylo pozoruhodné, že předváděly humorný nadhled a pěkně vystihovaly lužickosrbské chování a gesta, hovořilo se lidovým jazykem, ačkoliv ženy chodily v krojích, což už se prakticky nevidí. Představením provedl **Jurij Šolta**, který toto setkání inicioval. Spolu s divadelníky přijeli i další Srbové a zůstali i na první část koncertu.

Koncert totiž sestával ze dvou částí, první se představila známá česká „turbofolková“ skupina **Ahmed má hlad**, jejímiž členy jsou převážně studenti slavistiky. Zpěvačka Laura Kopecká je bohužel na stáži v USA, takže si předák kapely **Andrej Novik** musel vystačit sám. Poté se představila lužickosrbská hudební skupina **Awful Noise**, známá a populární především v Sasku, i když už má za sebou koncerty v Polsku i v západní Evropě. Naposledy zazářila v lednu v Lipsku, kde se v soutěži dostala mezi první tři rockové skupiny.

Ačkoliv Ahmed má hlad koncertoval v Praze týden předtím, zúčastnilo se koncertu přes dvě stě lidí a někteří si hudbu, kterou Awful Noise nazývá *alternativním metalem* užívalo opravdu naplno. Skupina musela pětkrát (!) přidávat a diváci pokaždé skandovali *Serbska Lužica* nebo *Serbja*. Tentokrát diskuse skončily již o půl druhé, kdy podnik zavíral. Zvláště potěšující bylo, že na koncert přišlo množství cizích lidí, kteří zůstali i na lužickosrbskou skupinu.

Nutno připomenout, kdo akci podporoval: Byl to Česko-německý fond budoucnosti, Domowina, Ludowe nakładnistwo Domowina, Pawk a Svět knihy, v jehož rámci se celá akce konala, pozvánka byla zveřejněna na různých místech, zejména jsem vděčen Britským listům a serveru TotEM.cz.

Třetí den se konala desítka přednášek na **Filozofické fakultě** Univerzity Karlovy. Naplno tak propukl **studentský seminář**, jež organizoval Vladislav Knoll. Zahájil ho koncertem Bernd Pittkunings. Následovala lužickosrbská témata od Čechů a Poláků a dvě přednášky kašubské (lužickosrbská přednáška Měrcina Wałdy byla pronesena na konci semináři v Budyšině). Po čtvrté hodině, kdy série přednášek skončila, následovala prohlídka Prahy. Maratón pokračoval od pondělka do čtvrtka cestou studentů po lužickosrbských stopách do frýdlantského a šluknovského výběžku a do Budyšina.

Na Serbske nalěčo navazují ještě další akce mimo Prahu: Od 29. května do 26. června se konala v galerii Doxa na zámku v Českém Krumlově (hlavní organizátor Zwjazk serbskich wumělcow) a 11. června proběhne zřejmě derniéra představení Hodowna stawizna (hlavní organizátor MÚ Varnsdorf).

Mezinárodní seminář české a lužickosrbské kultury

Praha – Záhvozd – Budyšin 7.-13. května 2004

Vladislav Knoll

Mezinárodní studentský seminář české, lužickosrbské a kašubské kultury se konal ve dnech 7. - 13. května na území dvou států a skládal se v zásadě ze tří hlavních částí podle místa konání. Počet účastníků jednotlivých fází semináře se sice podstatně lišil, ale doufáme, že nakonec byli všichni spokojeni a seminář zaznamenal určitý úspěch. Seminář byl určen pro mladé lidi, kteří se zabývají problematikou kulturních a historických vztahů mezi Čechy a Lužickými Srby, případně otázkami národnostních menšin. Hlavním úkolem semináře tak bylo seznámit tyto nadšence mezi sebou, poučit se navzájem o studované problematice, dát základ určitým budoucím, třeba i vědeckým kontaktům a rovněž seznámit zájemce i s konkrétními místy v Praze, severních Čechách a Budyšině, které přímo souvisí s dějinami vzájemných vztahů. Kromě samotných Čechů a Lužických Srbů projevíli zájem o účast na semináři rovněž dva sorabisté z Polska a velice vřele byla zejména mezi lužickosrbskými účastníky semináře přijata i spolupráce čtyř zástupců kašubské národnostní menšiny, jejíž dějiny i současnost jsou velmi podobné těm lužickosrbským a úzce souvisí i se slovansko-německými vztahy.

Praha 7. - 9. V.

V pátek, 7. května přijeli zahraniční hosté a byli ubytováni v prostorách Sokola na pražském Proseku. Odpoledne pak v místním proseckém kostele proběhl koncert lužickosrbského studentského sboru, mezi jehož zpěváky se nacházeli i někteří z účastníků semináře. Během pátku a soboty se mohli hosté i další zájemci účastnit programu *Serbske nalěčo*, organizovaném rovněž Společností přátel Lužice. Jednalo se o autorské čtení lužickosrbských autorů, přehlídku lužickosrbského divadla v Balbínově poetické hospůdce a Baráčnické rychtě a koncert lužickosrbské rockové skupiny spolu se skupinou českou. Spojení našeho studentské semináře s tímto programem se ukázalo jako velice příhodným a mělo význam především pro české, tedy nelužickosrbské účastníky semináře, kteří se tak mohli seznámit kromě samotných lužickosrbských studentů i s několika tamějšími kulturními činiteli, spisovateli a umělci. *Serbske nalěčo* mělo však i další nemalý význam pro náš seminář - Lužičtí Srbové a sorabisté, kteří se v rámci této akce sjeli do Prahy, měli možnost si následujícího dne poslechnout příspěvky našich účastníků o problematice lužickosrbsko-českých vztahů. Čas, který se nekryl s akcemi *Serbskeho nalěča* byl použit k organizované, případně individuální prohlídce našeho hlavního města, při níž byl samozřejmě dán zvláštní důraz na místa

jako např. Lužický seminář, sloužící kdysi jako duchovní seminář pro Lužické Srby v Praze i jako sídlo Společnosti přátel Lužice.

Neděle, 9. května, již byla plně zasvěcena našemu semináři. Samotná studentská konference probíhala od 10 hodin v budově filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Těsně před zahájením jsme měli možnost si poslechnout několik písní dolnolužického písničkáře Berndta Pittkuninge a po nich již byl seminář oficiálně Dr. des. Markusem Gigerem, odborným asistentem Ústavu slavistických studií FF UK, zahájen. Referáty se dotýkaly různých období a aspektů česko-lužickosrbských vztahů, od raného středověku po současnost, byly zde i referáty jazykovědné a nelze zapomenout ani na příspěvky, týkající se srovnání lužickosrbské a kašubské kulturní zkušenosti. Pozitivní shodou okolností byla skutečnost, že část referátů se přímo vztahovala k následnému programu semináře, který další dny probíhal v severních Čechách. Z časových důvodů bylo uděláno místo i pro přestávku na oběd, leckdy se totiž strhla po příspěvcích bouřlivá diskuze, kterou bylo škoda přerušovat. Studentské konference se zúčastnili kromě samotných referentů i návštěvníci *Serbskeho nalěča*, slavisté a sorabisté, mající vztah s FF UK a další zájemci, kteří byli na akci upozorněni plakáty, upoutávkami a elektronicky rozesílanými pozvánkami. Celkový počet přítomných tak překročil číslo 30 osob, naplnil tedy plně kapacitu místnosti, kde se konference konala. Po procházce městem následovala společná večeře. Po všechny tři noci byli hosté ubytováni v prosecké sokolovně.

Záhvozd 10. - 11. V.

Druhá část našeho semináře se odehrávala již v severních Čechách. Odjezd z Prahy byl v 8:30 ráno. Přes Liberec a Frýdlant jsme se přemístili do Višňové, kde jsme již byli očekáváni PharmDr. Lubomírem Jarošem. Pan Jaroš je členem Společnosti přátel Lužice a znalcem místní historie. Ten nás také dovedl k nedalekému hradišti Loučná, jehož kameny promlouvají o dávném lužickosrbském osídlení této oblasti (tzv. Záhvozdu). Z Višňové jsme se vrátili do Liberce, kde jsme absolvovali prohlídku města, vedenou místním obyvatelem a účastníkem semináře Jiřím Zahradníkem. Prohlídka byla zaměřena na historii Liberce před válkou a těsně po válce se zvláštním důrazem na pobyt lužickosrbských studentů ve městě. Po prohlídce se účastníci semináře přesunuli vlakem do Polesí u Rynoltic, kde byli ubytováni v chatě Polesí. Večer se zde pak konala

beseda s PaedDr. Jiřím Týřem, koordinátorem projektu Lužice a EU, který žije v Hrádku nad Nisou. Diskutovalo se o možnostech nejen příhraniční spolupráce mezi Čechy a Lužickými Srby, ale i o menšinové problematice, které mohl být dodán nový úhel pohledu díky přítomnosti kašubských účastníků. Úterý bylo z poloviny věnováno výletu do Lužických hor, na jejichž svahu se Polesí nachází. Účastníci semináře tak mohli kromě různých názorů na problematiku lužickosrbsko-českých vztahů obdivovat i krásy přírody česko-německého pomezí. Z Hrádku nad Nisou, kam jsme odpoledne dorazili, jsme se vlakem přesunuli do města Varnsdorfu. Zde nás očekával pan Milan Hrabal, básník a člen Českého centra Mezinárodního PEN klubu, jeden z organizátorů varnsdorfských Svátků lužickosrbské poezie a překladatel z lužické srbštiny. Pan Hrabal nás provedl po městě a ukázal nám tak místa spjatá s lužickosrbským hudebním skladatelem Bjarnatem Krawcem a jeho dcerou, výtvarnicí Hankou Krawcec a nejenak též s místním lužickosrbským gymnáziem, které zde fungovalo v letech 1946 - 1949. Zároveň jsme se také setkali se zástupcem místní lužickosrbské menšiny, která se do českého pohraničí přistěhovala po 2. světové válce. Z Varnsdorfu jsme se již vydali do Starých Křečan u Rumburka, kde jsme se ubytovali. Večer pokračovala diskuze z předešlého dne.

Budyšín 12. - 13. V.

Krátce po 10. hodině ranní začala v Budyšíně třetí, závěrečná část našeho semináře, jejíž organizaci měl ve svých rukou Spolek lužickosrbské mládeže PAWK. Na program byla návštěva Serbského domu a Serbského muzeje s podrobným komentářem. Zde jsme byli stručně obeznámeni s lužickosrbskými dějinami a lidovým uměním. Následně jsme byli přijati v redakci Serbských nowin šéfredaktorem Benediktem Dyrlichem a jeho zástupcem Alfonsem Wićazem. Pan Dyrlich před námi pronesl přednášku o dějinách lužickosrbského tisku, doprovázenou konkrétními ukázkami. Po obědě v srbské kavárně jsme byli provedeni po městě Budyšíně. Večer jsme pak byli ubytováni v evangelické ubytovně a navečer jsme si poslechli přednášku O poněmčování Lužických Srbů Dr. Měrcína Wałdy, vědeckého pracovníka Serbského institutu. Pokračováním přednášky byla beseda mezi účastníky semináře s dalšími lužickosrbskými studenty. Následující den, ve čtvrtek 13. května byl Mezinárodní studentský seminář české a lužickosrbské kultury ukončen.

Celkové vyznění semináře lze posuzovat jednoznačně pozitivně, jelikož umožnil setkání mladých lidí, odborníků na lužickosrbskou problematiku, kteří si takto mohli vyměnit své zkušenosti, obohatit se dalšími vědomostmi a dojmy a nejenak se také seznámit se samotným dějištěm historie česko-lužickosrbských vztahů. Seminář pomohl v určité míře i k navázání širších kontaktů mladých nadšenců s lužickosrbskými kulturními činiteli a českými odborníky. Referáty, které u příležitosti semináře vznikly, jsou zveřejněny na internetu, čímž je vytvořeno místo pro navázání dalších kontaktů a vyvolání reakcí ze strany dalších sorabistů. Začíná se i uvažovat o dalším ročníku této akce, případně s přenesením těžiště přímo do Lužice.

NOVINY

Z DOMOVA

Přednáška o Haliči

Na pravidelném večeru SPL 1. 4. 2004 promluvil PhDr. Petr Kaleta, Ph.D., na téma *Cesta do Haliče. František Řehoř a poznání života východní Haliče ve druhé polovině 19. století*. V úvodu přednášky uvedl, že jedním z badatelů, kteří se zabývali slovanskými národy (jako byl A. Černý, Ed. Jelínek, K. Kálal, L. Kuba aj.) 2. poloviny 19. století, byl František Řehoř (1857-1899). Ten se nadchl Huculy, a přestože neměl odborné vzdělání (jen maturitu na reálce), nasbíral obrovské množství dokladů o jejich životě a kultuře. S rodiči, kteří pronajali svůj statek ve Stěžerách, se přestěhoval v r. 1877 do východní Haliče. Tam rodina hospodařila na najatém statku. Fr. Řehoř se spřátelil s tamějšími Čechy a ukrajinskými spisovateli a kulturními pracovníky. Cestoval po vesnicích a sbíral předměty hmotné kultury, fotografoval, maloval, zapisoval. Výsledky své sběratelské činnosti posílal Josefě Náprstkové pro Náprstkovo muzeum do Prahy. Svou českou knihovnu daroval Ivovské Národní knihovně (dosud je zachována ve zvláštní skříni), knihy ukrajinské věnoval Knihovně Národního muzea. O životě, práci a obyčejích Huculů napsal množství článků do časopisů i do Ottova Slovníku naučného. I když se rodina v r. 1890 vrátila do Čech, Fr. Řehoř zajížděl mezi lid, který si tolik oblíbil, aby o něm mohl šířit znalosti. Přestože zemřel v poměrně mladém věku, pro poznání východní Haliče, pro přátelství česko-ukrajinské, pro obohacení českých muzejních sbírek vykonal víc než kdokoliv jiný.

J-a

Přednáška o nynějším jazykovém stavu v Dolní Lužici

Na pravidelné měsíční přednášce Kruhu přátel českého jazyka 14. 4. 2004 mluvil Mgr. Kamil Štumpf, asistent a doktorand univerzity v Lipsku, na téma *Dolní Lužice bez lužické srbštiny?*. Upozornil, že chotěbuzská odbočka budyšínského Serbského institutu prováděla v 1. polovině 90. let průzkum jazykových znalostí v Dolní Lužici. Na základě jeho výsledků byl pak zaveden projekt-WITAJ. Na vybraných mateřských školách (do nichž dávají rodiče své děti dobrovolně) mluví vychovatelky na děti jen dolnolužickosrbsky, aby se tak děti naučily jazyku přirozenou cestou bez mluvnice, tak jako se novorozeně naučí mluvit v rodině. K. Štumpf ukázal i výsledky zjištěné u dětí v Žylowě: největší obtíže byly u mluvnických kategorií, které němčina nezná (např. duál, slovesný vid, tvoření sloves předponami aj.). Tyto výsledky přiblížil posluchačům magnetofonovým záznamem vyprávění jedné holčičky z takové školky. Upozornil také na obtíže spojené

se zaváděním tohoto projektu, např. na nedostatek vyškolených vychovatelek. Vyjádřil však přesvědčení, že jestliže se projekt WITAJ podaří, bude možno říci, že jeden menšinový jazyk byl zachráněn.

J-a

František Vydra organizoval o Velikonoční neděli opět autobusový zájezd do Lužice. Po prohlídce historické části Budyšína účastníci navštívili Radwor, byli u Pomníku tisíciletí (Cyrila a Metoděje), ve Sloné Boršči u pomníku H. Zejlera, v Chrósćicích a v Ralbicích. Při zpáteční cestě se zastavili v Njehorni v domě Měrcína Nowaka. Byl to již v pořadí šestý takto organizovaný velikonoční zájezd.

(zzz) rč

Obohacení Hórnikovy knihovny

Hórnikova knihovna získala v těchto dnech tuto knihu: *TEXAS WENDS. Their First Half-Century WITH HISTORICAL, BIOGRAPHICAL & GENEALOGICAL INFORMATION ON THE SERBIN WENDS, THE SCHATTE & MOERBE FAMILIES IN PARTICULAR* by Lillie Moerbe Caldwell - *SALADO TEXAS MCMLXI*, 282 s. - Kniha je uvedena podobiznou Jana Kiliana a faksimilem vystěhovaleckého povolení z r. 1854 a obsahuje 24 snímků (většinou rodinné). V knize je volně vložen list velikosti A4 s tištěnou hlavičkou TEXAS EDUCATION AGENCY, AUSTIN, TEXAS a s ručním přípisem: *Tuto knihu o Lužických Srbech v Texasu věnuje autorka L. M. CALDWELL knihovně lužického semináře při Národním museu. Adresa autorky je: Mrs. L. M. CALDWELL, 1325 TEXAS AVE. BRIDGE CITY, TEXAS 77611.* Podepsán *Dr. Václav Huňáček, český konsultant v Texasu, od září 1... opět v Praze, Karlova universita - filosofická fakulta.* Kniha nemá žádné razítko ani signaturu a je v dobrém stavu. Autorka, která se zúčastnila i prvních mezinárodních prázdninových kurzů v Budyšíně, při dopravní nehodě 1974 zemřela. - Z nádoby na odpadky knihu zachránil a odevzdal do Hórnikovy knihovny člen a příznivec SPL Roman J. Raczynski, M. és Sc., D. és L.

J-a

Výstava Řeka lužickosrbské malířky Iris Brankačkové a sochařky Borbory Wiesnerové (Wiesnerové) v Českém Krumlově

V nádherné sloupové síni zámku v Českém Krumlově se konala výstava dvou lužickosrbských umělkyně. Výstavu zahájila 29. 5. 2004 Milada Poláková, umělecká vedoucí galerie Doxa. Seznámila hosty se záměrem galerie ukazovat veřejnosti výtvarné umění

méně početných národů. Předseda Svazu lužickosrbských umělců Benedikt Dyrlich vyřídil obecenstvu pozdrav předsedy Domowiny Jana Nuka, a pozdravy českého a německého velvyslance a přečetl pozdravný dopis předsedy českého PEN-klubu J. Stránského. Večírek byl zahájen variacemi na národní písně a jinými skladbami, které zahrál na kytaru M. Vosátka z Rumburka. Dr. M. Měrcinowa přiblížila zasvěceně divákům díla obou umělkyně. Obě mají podobný vztah ke skutečnosti. Zdůrazňují své pocity a představy, méně se drží reality. Obou se také dotýká ničení lužického sídelního prostoru povrchovými uhelnými doly. Přednášku překládal do češtiny R. Čermák. Během večera se také ozval zpěv Marhaty Korjenkové a recitace několika básní B. Dyrlicha a M. Hrabala v originále a v překladu s doprovodem kytary. Zahájení výstavy se zúčastnil hojný počet návštěvníků.

J-a

Výstava sice již skončila, ale virtuálně si ji můžete prohlédnout na stránce:

http://www.ckrumlov.cz/cz/1250/mesto/soucas/t_galdox.php3?panorama=10

Z HORNÍ LUŽICE

Na budyšínském gymnáziu konalo letos zkoušku dospělosti 66 maturantek a maturantů.

(SN 14. 5. 2004) J-a

Ralbická mateřská škola ve správě obce

Jednání o peněžní vyrovnání mezi obcí Ralbicy a Křesťansko-sociálním výchovným sdružením Miłočicy (Křesćansko-socialny kubłanski skutk) skončilo. Za to, že obec Ralbicy převzala do své režie mateřskou školu v Ralbicích, musí Křesťansko-sociálnímu sdružení (za inventář, dětské hřiště a renovaci celého zařízení) zaplatit 19 000 eur (to je už po příspěvku od Založby). Tak aspoň zůstane tato mateřská škola v srbských rukou.

(SN 28. 5. 2004) J-a

Výstava Žož jo pjenježk bity - tam nejwěcej plaši (Kde byl peněz ražen – tam má největší cenu) v budyšínském Serbském muzeju (do 24. 10. 2004). Autor sbírky penězů s lužickosrbsko-polabským pozadím Werner Měškank vysvětluje: „Výstava se neomezuje pouze na peníze vztahující se vysloveně k Lužickým Srbům, ale zahrnuje i oblasti, které byly kdysi obydleny obodritskými a lutickými Slovany, jež Němci nazývali rovněž Vendy. Proto návštěvník nalezne na výstavě i stříbrňáky, které se nazývají „Wendenpfennige“ a peníze s podobiznou slovanských knížat. Pojmenování peněz bylo velmi rozmanité. Zdaleka není ještě známo všechno, co souvisí se slovanskými dějinami Německa.

Mezi vystavenými medailemi jsou i dvě s podobiznou polabské princezny, s níž se 1761 oženil anglický George III. a jež byla téhož roku korunována.

Kdy se může poštovní známka zařadit do slovansko-lužickosrbského okruhu? Vést hranice je nesnadné. Patří tam bezesporu známky s vyobrazením lužickosrbského národního kroje, zvyků a osobností. Pracovní skupina „Poštovní dějiny Lužických Srbů“ (Póstowe stawizny Serbow) filatelistů Kulturního svazu NDR, (která existovala od r. 1983-1989), za lužickosrbské považovala zásadně jen známky z Lužice, protože tam srbskost přetrvala nejdéle. Jmen slovanských sídlišť vně Lužice však nyní známe tisíce (např. Drježdžany, Gera, Kamjenica, Lipsk, Berlin, Branibor, Podstupim, Schwerin/Zwěrin, Bamberg/Babin a Wolgast). Na území dnešního Německa sídlili před tisíci lety původní (autochtonní) Slované. Města Lübeck, Hamburg, Lüneburg/Limbórk, Greifswald, Rostock/Roztok, Stralsund a Wismar tvořila v 16. stol. tzv. „wendskou třetinu“ tržního spolku Hansy. Je třeba brát v úvahu i slovanská jména německých osob, i osoby a historické události v souvislosti se Slovany v Německu. Počet německých poštovních známek se slovanským motivem se dá odhadnout na 130, zdá se však, že činí víc než 200. To slovansko-srbské je přece, ať chceme nebo nechceme, součást německých dějin. Tohleto by se mělo probádat a uznat jako jedinečnost a zvláštnost. A právě výstava v budyšínském Lužickosrbském muzeu nabízí na tyto otázky dobrý pohled.“

(SN 4. 6. 2004) J-a

Ve **Wulkých Ždžarech** 29. 5. 2004 byly slavnostní bohoslužby věnovány Janu Šadovicovi, charvátskému plukovníku, patronu farnosti a majiteli panství Wulke Ždžary, který vešel do lužickosrbského folkloru jako dobrodinec lidu Krabat. Při bohoslužbách byl předveden i dialog Krabata a faráře, napsaný farářem v. v. Dietmarem Neßem.

(SN 4. 6. 2002) J-a

38. ústřední soutěže v lužické srbštině (dříve nazývané olympiádou) 2.-4. 6. 2004 ve Wodowých Hendrichecích se zúčastnilo 69 dětí 6.ročníků z Horní i Dolní Lužice. Soutěžilo se ve dvou skupinách: 1) žáci, jejichž mateřština je lužická srbština (maćernorečni šulerjo) a 2) šulerjo B-serbšćiny (tj. ti, kteří se lužické srbštině učí jako druhému jazyku). Soutěž uspořádalo jako každý rok Serbske šulske towarstwo (SŠT).

(Př 11. 6. 2004) J-a

Přestavba **Němsko-Serbsko ludowého džiwadla** v Budyšíně byla v úterý zahájena. Hlavní dům u Schillerových sadů dostane jevištní věž, protipožární železnou oponu, klimatizaci a nový vstup.

(Serbski rozhlós 16.5. 2004) od

Jáma se blíží

Ve Slepém se jednalo s postiženými o odbagrování částí Rowného a Trjebinu. Postihnout by to mělo podle odhadu 66 lidí, bydlících na 20 statečích. Části jmenovaných vsí mají zmizet po roce 2018. Oproti jiným vsím, které byly v minulosti odbagrovány, jsou postižení v obci poměrně mladí. Polovinu z nich není dnes ještě ani 40 let.

(SR 25.5. 2004) od

Tamější školský úřad zamítl žádost o příspěvek na renovaci školy ve **Slepém**. Rada zastupitelstva obce Slepě se rozhodla přestavbu místností pro projekt Witaj financovat sama.

(SR 13. 6. 2004) rč

W **Njebjelčicích** mají novou farní *Bjesadu*. Sál pro 150 lidí a další klubovna vznikly ze staré stodoly.

(SR 13. 6. 2004) rč

V **Husce** posvětili čtyři nové zvony. Velkou sváteční bohoslužbu slavili před tamním evangelickým kostelem s hudebním programem. Poté byly zvony slavnostně vyzvednuty na věž. Jeden z nich nese lužickosrbský nápis.

(SR 13. 6. 2004) rč

Koncert pod širým nebem pod názvem Rock na holiznje se konal 11. června v **Jaseňci**. 550 lidí sledovalo novou generaci srbských kapel Sharp Tongue, Severus, Blind Judgement a Deyzi Doxs a polské Fate Unknown. Tento koncert „tvrdí“ hudby organizovala místní mládež spolu se spolkem Pawk.

(SR 13., 14. 6. 2004) rč

Na svátek Božího těla hrála v budyšínském Kamjentném domě srbská skupina **Blind Judgment**. Při této příležitosti byla natočena první deska této skupiny, která vyšla ještě týž měsíc.

(SR 14. 6. 2004) rč

24 dětí z ukrajinského Černobyly přijelo do **Pančic**, kde budou bydlet u rodičů-hostitelů. Na programu je pobyt v přírodě a výlety do sousedních lužickosrbských obcí.

(SR 14. 6. 2004) rč

Serbja sobu rozsudža – komunální volby v Sasku

Srbové budou spolurozhodovat, lépe řečeno: Srbové, kandidující na lužickosrbských nezávislých kandidátkách. Lužickosrbské sdružení nezávislých kandidátů získalo svého zástupce v Kameneckém okresním sněmu. Bude jej zastupovat Michał Wałda. Za CDU jsou v Okresním sněmu Alfons Ryčer a Alojs Mikławšk. Lužickosrbský kandidát Zelených, Domenico Gruhn, se do sněmu nedostal. Lužickosrbské sdružení nezávislých kandidátů získalo v komunálních volbách 13. června

v lužickosrbských obcích od 12 do 41 procenta všech hlasů. Zavedené strany vůbec ztratily hlasy na vrub nezávislých. CDU ztratila kolem čtvrtiny voličů, v Chrósćicích ještě více. V Ralbicích získalo sdružení nezávislých *Delany* více než polovinu hlasů, obecním zastupitelstvu tedy obsadí 7 míst, CDU pouze 5. V lužickosrbských obcích dříve dominovala CDU, v posledních letech však stále ztrácí přízeň voličů kvůli pochybné menšinové politice této saské vládní strany.

(SR 14., 16. 6. 2004) rč

Ve **Wulkých Ždžarech** byla otevřena výstava o Krabatovi – lužickosrbském čaroději. Na vernisáži proběhlo autorské čtení Jurije Brězana a dalších autorů. Zároveň ždžarští slavili již třetí Svátek Krabata.

(SR 16. 6. 2004) rč

Kito Lorenc byl opět zvolen předsedou Spolku přátel **Smolerova knihkupectví**. Členové spolku na valné hromadě diskutovali o možnostech přežití knihkupectví v jiných prostorách, neboť knihkupectví není možné za současných podmínek udržet na známé adrese v budyšínské Pchalkově ulici.

(SR 16. 6. 2004) rč

Generální konzul ČR navštívil Domowinu

Milan Dufek, generální konzul ČR pro Sasko usedl s předsedou Domowiny Janem Nukem k informační rozmluvě. Hovořili o návštěvě saského premiéra Milbradta u premiéra ČR Vladimíra špidly v Praze, kde se rozebírala i otázka Lužického semináře. Dalším tématem bylo lužickosrbské školství a podpora mladých Srbů, kteří chtějí studovat v Česku.

V závěru skoro dvouhodinového rozhovoru informovali předseda a referent Jurij Łuščanski o dalších akcích v Praze, jako je letošní konference ke 140. výročí narození Adolfa Černého v Praze, organizovaná Společností přátel Lužice, Maticí lužickosrbskou a Akademií věd ČR.

Společnost přátel Lužice v Lužickém semináři nesmí vyvíjet činnost od roku 2002, kdy byla vystěhována z důvodu rekonstrukce. Tento stav vyhovuje současnému správci budovy Centru pro studium vysokého školství, které tak může užívat bez omezení veškeré prostory včetně historického stolu.

(zss 22. 6. 2004) rč

Lužickosrbsští zástupci v **Nadaci lužickosrbského národa** odmítají dále asistovat při dalších škrtech v rozpočtu nadace. Toto stanovisko zveřejnili 30. června. Důvodem je další zkrácení příspěvku spolkové vlády o 1 000 000 eur.

(SR 4. 7. 2004) rč

Sbor **Budyšin** oslavil 40 let práce svátečním koncertem pod vedením Michała Janci. Tradičně

zazářil v budyšínském Lužickosrbském muzeu. Spolukoncertoval sprátený sbor Friedrich Wolf z Drážďan. Od založení sboru jsou jeho členy Křesčan Baumgärtel a Jan Rjek. Oba sklidili zvláštní potlesk.

(SR 4. 7. 2004) rč

2. července se konala v **Drážďanech** bohoslužba pro mládež k 90. výročí narození **Alojse Andrického**. Zúčastnil se i biskup Joachim Reinelt. Alojs Andricki bude příští rok na světovém dni mládeže prohlášen za svatého. Půjde o prvního svatořečeného Lužického Srba. (Pozn. red.: *Spekuluje se také, že kmen Pšovani, ze kterého pocházela svatá Ludmila, babička svatého Václava, byl srbský.*)

(SR 5. 7. 2004) rč

Spolek lužickosrbských studentů v Lipsku **Sorabija** volil nové vedení. Jsou to Bosčij Janca a Milena Šimanec. Bývalé předsedkyně Franciska Šulcojc a Kerstin Placktiesová už nekandidovaly.

(SR 5. 7. 2004) rč

3. července se konal v **Chróscieích** maturitní ples Lužickosrbského gymnázia. Vysvědčení obdrželo od ředitelky gymnázia Rejzy Šenové 64 maturantů. Průměr známek 2,4 je o něco lepší než loni. „Vyznamenání“ získali čtyři maturanti. Jurij Bržan ve slavnostní řeči přítomné studenty vyzval, aby si v dalším životě zachovaly lidskost a srbské srdce. Maturanti poděkovali svým profesorům a některé rozebrali v humorných skečích. Mezi nimi bylo 11 studentských zpěváků, 8 hudebníků a 6 herců. Na jejich místa nastoupí mladší studenti.

(SR 4., 5. 7. 2004) rč

Přežití lužických vlků visí na vlásku. Sdělila to bioložka Ilka Reinhardtová. Malá smečka u Nowého města (mezi Wojerecemi a Bětou wodou) trpí nedostatkem samců. Je proto naléhavé, aby smečka získala novou krev odjinud. Blízce příbuzní vlci se totiž páří na svobodě pouze v nejvyšší nouzi.

(SR 6. 7. 2004) rč

Reakce na memorandum

29. června se obrátil předseda Domowiny Jan Nuk memorandumem o nutnosti politického jednání na spolkové i zemské úrovni na členy rozpočtového výboru spolkového sněmu. Do Budyšina již přišla první reakce. Předseda rozpočtového výboru Manfred Carstens napsal, že si Nukův list přečetl *pozorně a se zájmem*. Vidí problémy spojené se škrtním příspěvků pro Lužické Srby a dopis zprostředkoval dále s žádostí o vzetí na zřetel. Německý rozpočet bude projednáván 7. září.

Memorandum je k dispozici na internetových stránkách Domowiny www.domowina.de.

(zzz 7. 7. 2004) rč

Budyšínský **Úřad práce** sdělil na tiskové konferenci, že v červnu se počet nezaměstnaných o něco snížil. S 21 procenty však tento okres zůstává na posledním místě v Sasku. Malé zlepšení nastalo ve stavebnictví, horší je to ve službách, řekl vedoucí úřadu dr. Irmscher.

(SR 7. 7. 2004) rč

Obce budou chudší

V letech 2005/2006 dostanou okresy i obce méně peněz. Od Saska získají půjčky, ale vzdají se různých dotací. Na tomto kompromisu se domluvily obce Swobodný stát Sasko. Co to pro obce konkrétně znamená, ještě není jasné. Radworský starosta Wincenc Baberška míní, že mnoho obcí kvůli špatné peněžní situaci nepřežije. To však neplatí pro Radwor, dodal.

(SR 8. 7. 2004) rč

Mateřinka v **Horách** u Wojerec získala nové jméno *Lutki*. Stalo se tak na slavnosti, kde vystoupilo 15 dětí místní skupiny Witaj s hrou o lutcích v srbštině. Mateřská školka je tak plně obsazena.

(SR 11., 12. 7. 2004) rč

O víkendu 11. července se konala obecní slavnost k 700. výročí obce **Njebjelčicy**. Mezinárodní program obsahoval i vystoupení Lužickosrbského lidového souboru a laserovou show. Již 13. slavnost byla hodnocena jako velmi úspěšná. 400 účinkujících vystupovalo pro 3000 návštěvníků. Obec, kde je starostou Tomáš Čornak, klade důraz na širší spolupráci. I proto jsou její internetové stránky www.nebelschuetz.de k dispozici i v češtině.

(SR 11., 12. 7. 2004) rč

Výstava maleb a grafik pančického učitele Maria Ošiky byla otevřena v **Lubiji**. Tento lužickosrbský učitel se zabývá mimo jiné lužickosrbským životem a přírodou. Výstavu zorganizovalo Hornolužické umělecké sdružení.

(SR 12. 7. 2004) rč

Léčivé bahno z okolí **Milorazu** zmizí kvůli rozšiřování wochozského uhelného dolu. Dosud bláto využívaly mužakowské lázně. Firma, těžící bláto, jej chce zachránit a 300 tisíc kubíků vytěžit, dříve než bude oblast zničena. Ještě ale není jasné, jestli budou na vytěžení peníze.

(SR 12. 7. 2004) rč

16. července se očekává v Lužici 32 hostů z Texasu. Na pozvání evangelické církve v **Klětně** pobývají potomci Lužických srbů z Texasu a navštíví během desetidenního pobytu mezi jiným také Wittenberg, Berlín, Wochozy a Budyšín. Naplánované je setkání s předsedou Domowiny Janem Nukem, návštěva Lužickosrbského muzea a setkání se členy sboru Meja v Radworu.

(SR 16.7. 2004) od

Jedenáct učitelek a učitelů dostalo své osvědčení o absolvování **kursu lužické srbštiny**. Tím jsou všichni účastníci – mezi jinými z Wojerec, Slepého, Pančic-Kukowa a Wulké Dubravy – nyní schopni učit dvoujazyčně. Kurs lužické srbštiny pro učitele proběhl letos poprvé. Jak uvedl šéf místního školského úřadu Hans-Bernd Deutschmann, bude na podzim další kurs.

(SR 16.7. 2004) od

Z DOLNÍ LUŽICE

Chotěbuzská odbočka budyšínského Serbského institutu má nového ředitele

Dosavadní ředitel odboru pro výzkum v Dolní srbské Lužici (Wotrjad za delnjoserbske slědzenja, založený v r. 1992) slavista dr. Gunter Spieß odešel koncem listopadu 2003 do důchodu. Z konkurzního výběrového řízení vyšel vítězně jazykovědec **Hauke Bartels** (narozený 1966; hodnost magistra slavistiky a germanistiky získal na univerzitě v Oldenburgu, v Serbském institutu pracuje už 3 roky). Od počátku března zastává funkci koordinátora pro dolnolužické bádání -jazykověda, dějiny, kulturní věda. Jakmile obhájí podanou disertační práci a aktivně ovládne lužickou srbštinu, bude jmenován vedoucím odboru. Hauke Bartels nyní spolupracuje s Manfredem Starostou na velkém německo-dolnolužickosrbském slovníku (který bude protějškem Starostova Dolnoserbsko-nimského slovníku, LND Budyšyn 1999). Ten bude postupně převeden i na internet. Členem chotěbuzské odbočky Serbského institutu je i dr. Pěťš Šurman. (jeho nová sbírka dokumentů *K dějinám Lužických Srbů v Dolní Lužici* právě v Chotěbuzi vychází).

(SN 12. 3. 2004) J-a

Zhruba 250 lidí navštívilo v **Hochozi** premiéru divadelní hru Jurije Kocha *Serbski kral*. Nastudovali ji místní ochotníci. Hochozští mají jedinou ochotnickou skupinu v Dolní Lužici

(SR 13. 6. 2004) rč

Poslední dva obyvatelé **Rogowa**, manželé Domainjovi, podají stížnost ke Správnímu soudu v Chotěbuzi proti energetickému koncernu Vattenfall. Sdělil to právník obou manželů.

(SR 13. 6. 2004) rč

V blízkosti **Zlého Komorowa** (město Lauchhammer) v jihozápadním cípu Dolní Lužice má vzniknout *historický park*. Na místě bývalého povrchového dolu má vzniknout atrakce, která má přiblížit život v době kamenné a bronzové, v době slovanských kmenů a ve středověku. Vedle malé nádrže má do roku 2009 vzniknout sídliště podle historického vzoru.

(SR 6. 7. 2004) rč

—přípisek—

Jen, aby to nedopadlo jako v Raduši, chce se dodat! Obraz jako z apokalypsy, kdy přejdete bazén napouštěný zahradní hadicí (vodní příkop), abyste vešli do železobetonového komplexu s restaurací a ocelovými doplňky, a hlavně pochybnou nic neříkající expozicí, nezbyvá než se občerstvit něčím silnějším a plesat při poslechu technopopového zpěváka třetí kategorie nebo se ztratit v umělém kouři kolem pódia. A oni to prezentují jako archeologickou památku! To není vymyšlené, to se stalo při exkurzi v roce 2002. Slyšel jsem argument na obhajobu tohoto projektu: Jinak by ten projekt ekonomicky neuspěl a takhle se aspoň ví, že tu jsou nějakí Srbové! Jenže skuteční turisté podle statistik nejraději nenavštěvují zábavní parky ale nejzachovalejší místa, i když zaplatí více za cestu, za ubytování či za vstupné. Důkazem toho je návštěvnost Českého Krumlova, po Praze druhého nejnavštěvovanějšího (a možná i nejdražšího) českého města. Lidé si chtějí odnést něco z génia loci, a nejsou to figurky či šaškovské čepice.

rč

Nové ptačí rezervace

Braniborsko chce udat celých 22 procent spolkové země jako ptačí chráněná území podle směrnice EU. Dosud tu bylo 12 takových oblastí a nyní mezi ně dodatečně zařadili ještě dalších 19. Díky tomu požívá této ochrany 650 000 hektarů v Braniborsku. Mezi nové oblasti patří Blata a rekultivované oblasti Dolní Lužice. Snad rezervace pomohou k přežití kriticky ohroženého mandelíka hajního v Lužici, známé *modré vrány* z povídky Jurije Kocha.

(SR 8. 7. 2004) rč

Čápi v Dešně vychovali letos 19 mlád'at. Bohužel, sovy, které mají hnízdo ve věži dešenského kostela, čtyři ze šesti mlád'at vystrčily z hnízda, tři z nich zahynuly.

(SR 12. 7. 2004) rč

Z KAŠUBSKA

10. července se konal další kašubský sjezd v Kòscérzèně. Kašubové svůj každoroční sjezd považují za manifestaci kašubství.

(ČRo 11. 7. 2004) rč

Ježíš promluví i kašubsky

Úsilí, aby Slovo uslyšelo co nejvíce lidí ve vlastním jazyce, vedlo členy spolku Ruch Nowego žycia k tomu, že zorganizovali jeho nadabování v kašubštině. Impuls však vyšel od spolupracujícího spolku ve Spojených státech. Jeho představitelé totiž ve statistikách zjistili, že v Polsku několik tisíc lidí hovoří kašubsky. Většina herců jsou rodilí Kašubové. Herci byli trochu překvapeni obtížností dabingu, v Polsku se totiž používá jen tzv. rychlodabing, kdy herec předčítá polský překlad přes původní zvuk. I u nás před časem proběhla série bezplatných promítání tohoto filmu podle Lukášova evangelia z roku 1979 provázená reklamní kampaní.

(metro.gazeta.pl 21. 5. 2004) rč

Kašubské sled'ové filety přišly na český trh. Výrobek zachovává původní registrované logo *Kaszubskie* včetně kašubských květových motivů. Produkt není pozoruhodný jen tím, že se hlásí ke Kašubům, ale také údaji na etiketě, neboť v případě emulgátorů uvádí i jejich obsah a na závěr v češtině a slovenštině *Vyrobeno v Polsku/Vyrobéné v Polsku*.

—přípisek—

Takovýto přístup přispívá nejen k uvádění povšimnutí hodných krajových specialit, ale i k zvyšování úrovně chování k zákazníkovi. Většina dovozců do ČR, kteří často uvádějí na drobných nálepkách zjednodušené nebo pochybné informace, se mohou před takovou prezentací jen zastydět. Je vidět, že na našem trhu je stále ještě prostor, jistě by se našlo místo pro nějakou lužickosrbskou specialitu ve spolupráci s českým nebo německým koncernem, kupř. polévku v prášku. Nejde samozřejmě jen o nápaditost v potravinářství. Až bude postaven nový hraniční přechod v Hrádku nad Nisou, nějaký podnikavý lužickosrbský autodopravce by mohl například provozovat autobusovou linku Praha-Liberec-Budyšín(-Drážďany)-Berlín. Chce se mi napsat: To jsem zvědav, jestli si ti Srbové všimnou možnosti, kolik se jich jen v příštích letech objeví. Kolik asi u nás vznikne lužickosrbských restaurací? Dokážou tihle lidé v kraji plném nezaměstnanosti vůbec využít svých možností? Nebo budou alespoň v zastoupeních německých firem? Tady ovšem narážíme na nechuť na německé straně, jakkoliv se redaktor ARD Danko Handrik osvědčil.

Radek Čermák

Z CIZINY

Svět knihy a Świat książki

V květnu 2004 se ve střední Evropě konaly hned dva knižní veletrhy - v Praze a ve Varšavě. Na obou se zúčastnilo Ludowe nakładnistwo Domowina i lužickosrbská spisovatelka Měrka Mětowá a povídka Dołhe nocy. V Praze byla součástí delšího pásma, avšak ve Varšavě jí byl věnován celý večer, který pořádala Polsko-lužickosrbská společnost v klubu Anin. Třebaže nepřišlo tolik posluchačů (návštěvníci veletrhu o akci zřejmě nevěděli), zúčastnila se čtení řada významných osobností, které se věnují Lužickým Srbům jako např. prof. Ewa Siatkowská, Zbigniew Gajewski, Rafał Leszczyński, Zdzisław Klos, Anna Parszyńska ... (určitě jsem na někoho zapomněl) Po čtení se rozproudila diskuse o tvorbě paní Mětowé, zejména o lužickosrbských motivech a rozpadu rodiny. Všichni účastníci si odnesli jako dárek (kvalitně zhotovenou) samizdatovou dvojjazyčnou **bibliofilií**, polský překlad povídky **Jeho wólny dzeń** od Marcina Sczepańskiego.

Situace varšavské sorabistiky se výrazně zkomplikovala po odchodu prof. Siatkowské do důchodu, sorabisté ztratili podporu fakulty a přestaly vycházet Zeszyty lużyckie. Situace se však má zlepšit, až Zeszyty začne vydávat polská akademie věd, která již podepsala smlouvu o spolupráci s budyšínským

rč

Serbským institutem. Bude to ovšem už publikace jiného druhu.

K samému varšavskému veletrhu nutno podotknout, že na něm bylo pramálo českých vystavovatelů, o to více bylo Slováků. Je s podivem, že zájem nejeví oficiální místa ani soukromí nakladatelé. Čeští autoři byli přítomni prostřednictvím polských překladů jednotlivých nakladatelství. Jedním z nich byla kniha Milana Hrabala *Erotikon* na stánku polského svazu spisovatelů.

Jan Buk v Opolí a Břehu

13. května proběhla v opolské „Galerii na Piętre“ vernisáž výstavy prací Jana Buka. Kromě autora se zúčastnili tito zahraniční hosté: ředitel Lužickosrbského muzea Tomasz Nawka, předseda Lužickosrbské Matice dr. Měrčin Völkel, organizátorka výstavy Christina Boguszowa, zástupce šéfredaktora Serbskich Nowin a náčelník lužickosrbského Sokola Alfons Wićaz a tajemník Domoviny pro zahraniční vztahy Jurij Łuščanski. Informace o výstavě se objevily v regionální opolské televizi i v místním tisku.

Z Opolí se výstava přesunula do hornoslezského Břehu.

11. června byla uvedena na *Slezském Wawelu* – Zámku slezských Piastů. Kromě J. Buka zde byli: J. Łuščanski, reprezentantka Lužickosrbského muzea Ch. Boguszowa, dr. Marja Měrčinowa z Lužickosrbského institutu, známý lužickosrbský umělec-fotograf Jürgen Maćij a představitel obce Njebjelčicy Sylwio Reineke. Na výstavě promluvil ředitel březského muzea P. Pozerski. Bukovy práce byly v Břehu vystaveny do konce června.

(zzz) pk

rč

DeyziDoxs na opolských Piastonáliích

17. května vystoupila v rámci opolských *Piastonálií* na koncertě v univerzitním městečku lužickosrbská skupina DeyziDoxs. Po úspěchu *Awful Nosie* v minulém roce se studentská samospráva Opolské Univerzity rozhodla každoročně zvat jednu lužickosrbskou skupinu. Velký ohlas vzbudily především písně *lubosć, ničo, walčik* aj. Velkou třídu prokázali oba kytaristé a ve velmi dobré formě byli všichni vokalisté. Byla to živelná rocková show.

(zzz) pk

Cenou mladých východoevropských lyriků byla 12. června v **Rakousku** vyznamenána srbská literátka **Lubina Hajduk-Velkovićowa**. Toto ocenění získala lípská Srbka za dosavadní básnickou tvorbu. Cena je spojena s peněžní částkou.

(SR 13. 6. 2004) rč

Okciténská menšina ve Francii pozvala na svůj festival, který se koná koncem týdne, mezi jinými i zástupce spolku mládeže Pawk. Ve městě Bezier se dozví mladí Lužičtí Srbové o tamní organizaci mládeže a prohlédnou si "domicil" okciténské menšiny. V něm je kromě kanceláří také knihovna.

(SR 19.7. 2004) od

KNIHY

Nový staroslověnský slovník pro studenty

Václav Vondrák – Josef Bartoň, *Vokabulář klasické staroslověnštiny*. - KLP Praha 2003. XII + 137 s.

Spisovatel J. Bartoň, docent staroslověnštiny na Katolické teologické fakultě UK, charakterizuje knížku skromně jako *příruční staroslověnský slovníček pro studenty teologie i jiné zájemce neslavisty* a jako „nezbytný doplněk a neformální druhý díl ke své učebnici *Uvedení do klasické staroslověnštiny* (Praha, Karolinum 1999, 78 s.). Vychází ze slovníku Václava Vondráka ([+1925] *Církevněslovanská chrestomatie*. - Brno 1925, s. 223-199), ale značně ho doplňuje a koriguje, opíraje se o nejnovější staroslověnské slovníky (Kurz, J. - Hauptová, Z. a kol., *Slovník jazyka staroslověnského*, I-IV, Praha, Academia 1959-1997; Цейтлин, Р. М. - Вечерка, Р. и кол., *Старославянский словарь (по рукописям X - XI веков)*, Москва, Русский язык 1999 [2. vyd.]).

Slovník je uspořádán tradičně. Heslové slovo, vytištěné tučně, je předsazeno, u ohebných slov následuje koncovka (u podstatných jmen 2. pádu jednotného čísla, u přídavných jmen [uváděných ve jmenném tvaru] koncovka složeného tvaru, u sloves koncovka 1. a 2. osoby jednotného čísla), označení slovního druhu, u sloves vid, u předložek pád, potom český ekvivalent (české ekvivalenty) tištěný kurzívou. Předností slovníku je, že (přes omezený rozsah) uvádí u některých slov i vysvětlení etymologická, sémantická, popřípadě znění latinské a řecké). Příklad: **аминь** i

аминь citosl. *amen* (hebr. „staň se“).

Připomínky mám jen formálního rázu: Mluvnické charakteristiky bych doporučoval tisknout petitem (pokud by se tím ovšem neprodražil tisk), pak by bylo možné příslušné zkratky psát bez tečky, čímž by se ušetřilo místo). Slovesný vid by stačilo označovat zkratkami *i* (místo ipf.), *p* (místo pf.). U hesla **внннъ**, **-ьн** bych místo českého ekvivalentu *zapřičiňující* dal přednost slovu *způsobující*, protože to je slohově bezpříznakové (viz *Slovník spisovné češtiny*, Academia, Praha 1978, 2003). To však jsou jen moje osobní nápady, které lexikograf nemusí brát na vědomí, aniž se tím změní kvalita jeho vynikající práce.

Slovník přes nevelký objem obsahuje všechna slova vyskytující se v klasické staroslověnštině (5 844 hesla) a pro zájemce (zejména pro studenty) o tento krásný starobyly jazyk je neocenitelnou pomůckou. Další jeho předností je, že je levný. Podobně, jako začínajícím bohemistům už léta dobře slouží slovník Běličův (*Jaromír Bělič, Adolf Kamiš, Karel Kučera, Malý staročeský slovník*. - SPN, Praha 1978, 707 s.), bude jistě i Bartoňův slovník sloužit slavistům po dlouhá léta.

Jiří Mudra

Petr Kaleta, *Cesta do Haliče*. František Řehoř a poznání života východní Haliče ve druhé polovině 19. století. - Olomouc, Votobia 2004, 266 s.

Autorem knihy je historik PhDr. Petr Kaleta, Ph.D., který se zabývá zejména východoslovanskými a západoslovanskými dějinami 19. století (zejména Ukrajinou, Polskem, Lužicí). Kniha je rozdělena do 10 částí.

V úvodu charakterizuje Ukrajinu jako mnohonárodnostní stát, v němž je několik oblastí, lišících se; více nebo méně národní tradicí kulturou duchovní i hmotnou. Ke svému výzkumu si autor vybral východní Halič. Tam se nejlépe uchovaly staré formy života. Všiml si každodenního života vesnických Rusínů, zejména karpatských Huculů, ale i Židů, Lemků, Bojků aj. V místech zájmů Františka Řehoře pobýval spisovatel (1997-2000) na sedmi studijních cestách. Opíraje se o své bádání v archivech a knihovnách, navštěvoval a poznával místa, v nichž ve druhé polovině 19. století prováděl své výzkumy Fr. Řehoř (1857-1899). Na základě osobních poznatků i

studia literatury a pramenů podává P. Kaleta důkladný a všestranný obraz Ukrajiny (i s historickým vývojem) vůbec a východní Haliče zvlášť. Zmiňuje se i o česko-slovensko-ukrajinských stycích do konce 19. stol. a o Češích, kteří se do Haliče přestěhovali.

Jádrem knihy je oddíl věnovaný Františku Řehořovi (s. 87-172). Spisovatel ho zařazuje mezi soukromé badatele a nadšence, „kteří většinou kromě běžného zaměstnání působili jako dobrovolní kulturní vyslanci u některého ze slovanských národů“ (E. Jelínek, A. Černý, J. Holeček, J. Hudec, J. Lego, V. Dobruský, K. Kálal, L. Kuba). P. Kaleta vypisuje barvitě Řehořovo dětství ve Stěžerách u Hradce Králové a mládí, přesídlení rodiny do Haliče v r. 1877, styky s tamějšími předními Čechy i Ukrajinci, návrat rodiny do Čech a Řehořovy několikeré výjezdy do Haliče. Jeho činnost sběratelská v Haliči a obraz Haliče, jak vyplýval z jeho výzkumu (zápisy, kresby,

fotografie, sesbírané předměty materiální lidové tvorby), je velkým přínosem pro poznání této oblasti. Řehoř shromáždil i množství knih. České věnoval Lvovské organizaci Prosvita (nyní součást Knihovny Akademie věd Ukrajinské republiky, kde jsou uloženy ve zvláštní skříni), ukrajinské Knihovně Národního muzea. Předměty hmotné lidové kultury posílal do Náprstkova muzea v Praze. Tyto výklady jsou napsány velice poutavě, vynikající češtinou, takže při vší akribii zaujmou čtenáře jako krásná slovesnost. Emocionální účinek je umocněn citáty z dopisů.

V oddíle Tradice a archaičnost východohaličské vesnice (s. 173-219) se vypisují dějiny této oblasti a uvádí se charakteristika haličské vesnice v 19. stol., jak ji poznal a zdokumentoval Fr. Řehoř. Nebýt jeho záznamů, mnoho stránek tehdejšího života v Haliči by upadl v nenávratné zapomnění. Přece však lze namítnout, že se některé údaje této části knihy částečně překrývají s částmi úvodními: např. Pod rakouskou nadvládou (s. 176-182) a Habsburská nadvláda (s. 50-56). Leccos by bylo možno vyřešit odkazem na příslušná místa v textu. Totéž platí o jiných kapitolách, např. 2.2.2. Práce o F. Řehořovi (s. 24-26) a 10.1. Literatura o Řehořovi (s. 238-240) nebo 4.3. (s. 71-81) a 10.2. (s. 240-245) aj. Kniha by se tím stala

přehlednější.

V závěru knihy se uvádějí prameny (archivní i tištěné) k životu a dílu Fr. Řehoře. Je tu i úplná jeho bibliografie (s. 228-237), což je obzvlášť cenné, a seznamy literatury k dalším tématům v knize zpracovaným. Bibliografie je uspořádána chronologicky, v každém roce jsou práce číslovány znovu od jedničky. Myslím, že by bylo výhodnější pokračovat v číslování stále dál, bez ohledu na rok vzniku. (Tak se to osvědčilo např. v bibliografiích: J. Petr-M. Tylová, Josef Páta... Praha 1990 nebo R. Hnízdová, Adolf Černý... Praha 1998 aj.) Kniha obsahuje jako doplněk k textu 3 mapky a 53 fotografie. U obrázku Řehořova hrobu je zapotřebí doplnit, na kterém z devíti olšanských hřbitovů zádušních nebo dvou obecních (a v kterém oddělení) je hrob umístěn.

Cesta do Haliče je vzorně vědecky zpracována, s nesčetnými odkazy na prameny a literaturu, s mnoha citáty, s obvyklými rejstříky, seznamem literatury a dvojjazyčným resumé. Přináší nové poznatky o vzájemných stycích česko-ukrajinských i o jejich pěstiteli, v přítomné době neprávem opomíjeném.

Jiří Mudra

DIVADLO

Hodowna stawizna

Divadelní hra Vánoční příběh byla v pátek **11. 6. 2004** na programu Městského divadla ve Varnsdorfu (jako součást mezinárodního festivalu divadla evropských menšin). Je to dramatisace povídky Charlese Dickense upravená pro jednoho herce. Do lužické srbštiny ji přeložila Lubina Hajduk-Veljkovićowa, předvedl ji herec Němsko-serbského ludoweho džiwadła v Budyšině Měrko Brankačk. Hra byla krásná a dojemná. Jen ta cesta na sever a zpět byla vyčerpávající (vedro a dusno v přeplněném autobuse a pak zpět chladná noc na opuštěném nádraží, kdy vlak už nejel - byl zrušen - jsme nyní jiný okres a kraj).

Přivítání a rozhovor s panem Milanem Hrabalem, Měrko Brankačkem i ředitelem divadla a dalšími bylo velmi srdečné. Budova je restaurována do důstojného a provozně dobře vyhovujícího stavu; zaujaly i obrazy z tohoto kraje. Více než stovka (asi 150) diváků přivítala a s velkým zaujetím sledovala představení v lužickoserbském jazyce. Pan M. Brankačk ve fraku s náprsenkou svítící bělostí, s hůlkou a cylindrem byl prostě perfektní. I další naznačené převleky, popřípadě pomůcky (kufr, loutka, stolička) a hra s nimi k dramatickosti hry velmi přispěly.

Nelidský sobec Scrooge (*Vydřigroš*) se po návštěvě tří duchů (minulých, přítomných a budoucích Vánoc) změnil v laskavého člověka. Zvláště scény s malým Timem (loutka), synkem chudého Boba Cratchita, jsou dojemné a přesvědčivé. Též scény ze Scroogeova mládí a výstrahy duchů působí silně. Brankačkův herecký koncert nenásilně a dramaticky plynule přechází z úsměvných a lyrických poloh až k přímo drastickým momentům, kdy člověku zatrne. Jeho hlasové schopnosti jsou obdivuhodné, krásná klasická výslovnost a přímo baletní ladnost pohybů zanechaly v divácích silný, nezapomenutelný dojem.

Obdivuhodná je vyspělost srbské dramatické kultury, svědčí o živé síle malého národa. Též systematická pozornost varnsdorfského divadla Lužickým Srbům si plně zaslouží našeho obdivu. Díky nadšení pracovníků v tomto městě jsme odcházeli plni nových krásných dojmů, plni nadšení i nadějí v lepší život.

Ctibor Vořech

—————přípisek—————

Profesionálové a amatéři ve Varnsdorfu

11. června se konal divadelní minifestival s názvem Divadlení, jenž byl zaměřen na prezentace her evropských národních menšin. Svou pozornost jsem věnovala hlavně prvnímu představení, to znamená hře HODOWNA

STAWIZNA – VÁNOČNÍ PŘÍBĚH.

Toto představení budyšínského divadla v lužickoserbském jazyce kromě mne sledovalo ve Varnsdorfském divadle dalších několik desítek diváků. Představení uvedl ředitel divadla pan Louka. Divákům ve Varnsdorfu se představení líbilo, i když lužické srbštině příliš nerozuměli. Dokonalá herecká hra vynahradila všechno i neznalost jazyka. Jediný herec v 38 rolích MĚRKO BRANKAČK byl naprosto dokonalý v každé z nich. Na území Čech to však nebyla premiéra Vánočního příběhu. V rámci Serbského nalěča v Praze Měrko Brankačk vystupoval v Balbínově poetické hospůdce.

Měla jsem možnost srovnat obě představení a jsem celým srdcem pro pražský výkon, jenž se konal v komornějších prostorách, i když představení ve Varnsdorfu bylo technicky velmi dobře připravené a předvedené na profesionálním jevišti divadla. Stejně jako herec Měrko Brankačk, se přikláním k názoru, že v Praze se hrálo lépe a měl lepší kontakt s diváky.

Po představení profesionálního divadla vystoupily amatérské divadelní skupiny představitelů české menšiny v Chorvatsku. A stejného dne jsem byla opět mile překvapena. Představení hereckého souboru České besedy Ivanovo Selo SVATBA BUDE aneb PRUHOVANÝ KRÁLÍK a zejména ZLATÉ KOLTY JANA B. aneb ČECH NA DIVOKÉM ZÁPADĚ od divadelní skupiny COBYDUP bylo tak zábavné, že se musím usmívat při samotné vzpomínce. Autory hry byli Radek Kukura Janček a Bohdanka Pěva Šolcová. COBYDUP je skupina s Chorvatska, jejíž členové mluvili česky s výrazným přízvukem, ale moc to nerušilo a jenom zdůrazňovalo jejich původ. Nečekala jsem tak dobrou zábavu od amatérského představení. Potlesk pro COBYDUP bylo slyšet v prostorách divadla ještě dlouho po ukončení hry.

Na závěr chci ještě poděkovat panu Milanu Hrabalovi a Společnosti přátel Lužice za pozvání, ocenit přípravu celé akce a všem vřele doporučit Městské divadlo ve Varnsdorfu i do budoucna. Všichni najdou tam něco pro sebe, jak znalci divadla tak ti kteří očekávají dobrou velmi dobrou zábavu.

Kinga Kijo

Další informace o hře Hodowna stawizna, rozhovor s hercem a ukázkou ze hry naleznete v brožuře k programu Serbského nalěča.

ODJINUD

Maryša

ČT 2 13. 3. 2004 20:00

Přátelé Lužice v českých zemích zažili v sobotu 13. března velký svátek, na obrazovkách České televize byla v hlavním vysílacím čase uvedena lužickosrbsky hra *Maryša bratří Mrštíků* ve zpracování brněnského režiséra Zdeňka Černína a překladu herce Křescána Barta. Inscenace byla uvedena v rámci seriálu *Zveme Vás do divadla*. Česká televize jí dala podtitul: *Klasické drama bratří Mrštíků ve strhující inscenaci lužickosrbského souboru v Budyšíně*. Hra byla natočena v roce 2003 a uvedena na obrazovkách i v souvislosti s výročí 110 let od premiéry. V inscenaci byla použita hudba Jury Pavlici. O přestávce hry se konal rozhovor s Andrejou Rjedžic (Maryša) a Křescánem Bartem (Vávra). Zvláště silné vědomí Andreji Rjedžic zanechalo v divácích hluboký dojem. Hned v úvodu recenze Tomáše Piláta se dočteme: *V Německu bychom Maryšu možná nečekali; když ale doplníme, že jde o představení lužickosrbského souboru, naše překvapení už možná nebude tak veliké. Slovan totiž skutečně všude bratry má a navíc České země a Lužice k sobě měly vždy blízko. Lužice byla dlouho součástí našeho území a po první světové válce snahy na sjednocení opět ožily. Bohužel - nebyly dotaženy do konce. Lužičtí Srbové tak zůstali ostrůvkem na kraji Německa a zachování jejich slovanské identity je stále těžší - vždyť také houfně ubývají. Přistupuje k hodnocení hry: S lužickosrbskou částí budyšínského divadla nastudoval Maryšu bratří Mrštíků brněnský režisér Zdeněk Černín ve výpravě Jana Duška. Použil hudbu Jury Pavlici (v češtině), hra je ovšem předváděna v lužickosrbském překladu (Křescán Bart). Pro milovníky českého divadla jde o jazykovou raritu, ale ve skutečně skvělém, strhujícím provedení. Do příbuzného jazyka se divák za chvíli vpraví, pro jistotu ovšem Česká televize*

přikládá české (či spíše „moravské“) titulky. Bez ztráty souvislostí tak můžeme sledovat Černínův zajímavý výklad postav a perfektní herecké výkony. Andrea Rjedžic, Beno Mahr či Jan Mikan nás přesvědčují o tom, že ryze národní české divadlo nutně nemusí hrát Češi a především, že jeho podstatu a myšlenky mohou pochopit i jině. Režisér nenechá diváky aby se, byť jen na chvíli, nudili, poetickou hudbu používá v nečekaných chvílích a například jeho pojetí erotických scén (právě s Pavlicovou muzikou) je opravdu fascinující. „Aby člověk zažil na divadle příběh Maryši tak, že ho strhne jako napínavý film, musí občas zajet na nějaké úplně nezvyklé místo,“ vysvětluje hudební a divadelní šéfdramaturg České televize Ondřej Šrámek. Podle Serbských nowin inscenaci sledovalo 100 000 diváků. Dramaturgická odvaha ČT tak sklidila úspěch. Někteří přátelé Lužice proto psali dramaturgovi divadelní tvorby děkovné dopisy.

rč

Některé ohlasy na diskusním fóru inscenace:

71 procent hlasujících hru označilo za výbornou, 24 procent za ztrátu času a podle 5 procent ušla.
13. 3. 19:06 [tedy před začátkem], od: Flash, předmět: Pan režiser, Mam takovy pocit, ze pan reziser Cernin se rozhodl vyrabet Marysu jak na bezicim pase. V kolika divadlech uz jste tento rok Marysu uvedl? Videl jsem jich vic a zdaleka nejlepsi byla v Opave. Pane rezisere, divadlo neni televize. Nemuzete si hru koupit film a pak ji vsude mozne poustet, jak jste to udelal s Hraci nebo s Marysou. Myslim ze tim toho hodne pokazite. Uz tak staci jak ted nicate Slezske divadlo v Opave.; 13. 3. 21:07, od: J.Vavra [připojen z Rakouska], předmět: Pocin, Zda se, ze ne kazdy (viz komentar "Pan reziser") chape,

jaky pocin to pro divadlo v Bausitz znamena v souvislosti luzicko-srbske...; 13. 3. 21:37, od: Petr, předmět: perfektní divadlo, Hra je opravdu strhující a má spád, není to žádná unuděná klasika. Člověka to úplně pohltí. Pro divadlo v Budyšíně je to určitě skvělá příležitost ukázat, že nejsou jen divadlo "na periferii".; 14. 3. 14:42, od: pawol [připojen z Masarykovy univerzity], předmět: :-), Dzakujem za ludowe dziwadlo. Lužyca zije i wo wutrobe ceskog ludu.; 15. 3. 10:18, od: Petr Sikora, člen Společnosti ..., předmět: Maryša 13. 3. 2004, Už dlouho mě tak nezaujal televizní přenos divadelního představení! Děkuji proto za zprostředkování skvělého divadla a za zajímavé povídání o Lužických Srbech a podnětný rozhovor s představitelkou hlavní role. Panu Šrámkovi skládám poklonu.; 15. 3. 10:46, od: Michal Kouba, předmět: Maryša, Takto si představuji veřejnoprávní vysílání. Díky strhující hornolužické Maryše se možná podaří i to, že hlasatel nebude uvádět pořad slovy "dnes přinášíme provedení hry ze vzdáleného místa". Budyšín je jen 30 km od našich hranic, blíže než Bratislava. Děkuji za hru i zasvěcené rozhovory o přestávce. V odpovědi na otázku, zda se cítí Srbkou, shrnula hlavní představitelka Maryši v jedné větě, co to znamená - být jedním z několika tisíců v milionovém moři německví kolem.; 15. 3. 21:55, od: Miki, předmět: Ďakujem, Surfujúc v sobotu večer po televíznych kanáloch - v snahe nájsť niečo stráviteľné - som sa ocitol na ČT 2. Pódium a herci - pravdu povediac v tej chvíli som bol nastavený na lacnú komerciu. V ušiach mi však na chvíľu zarezonoval zvláštny jazyk. Pokúsil som sa mu porozumieť, a ani som sa nenazdal, bol som vtiahnutý do deja hry. Poviem vám, že na konci som mal neplánovaný sviatočný pocit. Ďakujem.

Nové Horno v Lužici Týden prosinec 2003

Ve vánočním vydání Týdne byla 1 stránka věnovaná zkoušenému a diskriminovanému lužickosrbskému národu vzhledem ke konečně dohodnuté likvidaci Rogowa - Horneho.

Lužičtí Srbové říkají, že Bůh jim dal krásnou zemi - Lužici, ale ďábel že zde zakopal uhlí. Za uplynulých 100 let bylo v Lužici zničeno odbagrováním 130 obcí. Z toho v době socializmu zhruba polovina. Většinou to byly obce s převažující lužickosrbskou populací, která rozptýlením do poněmčených měst a obcí se odnárodňovala. Osud Rogowa je jedním z příkladů plíživé a aktivní germanisace v Německu. Rogow (německy Horno) byl ještě ve 2 století téměř výlučně lužickosrbský.

Čtvrtstoletí neustálých bojů skončilo rozhodnutím o jeho zbourání, ale podařilo se alespoň dohodnout s hamburským koncernem HEW (kde je většinovým akcionářem švédský státní podnik Vattenfall) postavení nového Horna. V současné době Horno II s nově

vystavenými 70 rodinnými domky i nově postavený kostelem a hřbitovem již stojí.

Alespoň z části se podařilo prosadit to srbské Rogow dyrbi wostać. Většina původních obyvatel se do této staronové vesničky stěhuje. Aby Bůh dal a obdobně optimistické heslo platilo pro celý po staletí utiskovaný a zkoušený a nám tak blízký lužickosrbský národ.

František Truxa

Pozn. red.: Jsme potěšeni zájmem, který Lužickým Srbům věnují populární časopisy. Jen kdyby autoři článků používali lužickosrbská jména obcí (osob ostatně také) a nesnažili se lámat přes koleno skloňování jejich jmen německých, která jsou stejně z velké části zkomoleninami původních slovanských názvů...

Lužičtí Srbové

Obrázek libereckých farností 3/2004

Vydává Římskokatolická farnost v Liberci - Ruprechticích pro liberecké farnosti a ve spolupráci s nimi. Ve 3. čísle 2. ročníku (vyšlo 6. 2. 2004), které nám zaslal bratr Felix, nacházíme v rubrice Zprávy z diecézí na str. 11-12 krátkou stať se stručným názvem *Lužičtí Srbové*, doprovázenou fotografií velikonočních jezdců. Obsahuje kratičkou informaci o dějinách a jazyce Lužických Srbů, sice s chybami, ale ty na kladném smyslu článku nic nemění: tento drobný, avšak inspirativní časopis bude přinášet zprávy o Lužických Srbech častěji, liberecké farnosti jsou ve styku s Domowinou a plánují velikonoční zájezd do Njebjelčic (omylem uvedených jako Nebušice). Přejeme časopisu i jeho tvůrcům dlouhý a šťastný život a mnoho úspěchů v záslužné práci. Jen tak dál!

Zuzana Sklenářová

Sokolske listy 2004. č. 2 Serbske nowiny 12. 3. 2004

referují o volejbalové soutěži o pohár Domowiny a o účasti lužickosrbských hráčů ve fotbalovém mužstvu Budissa (založeném před 100 lety - v květnu 1904). L. Zahrodnik představuje lužickosrbského sportovce Jana Čórliha z Chróscíc (* 25. 12. 1923). M. Krawc uvádí počet členů Světového sokolského svazu (246 608) a dalších sokolských svazů (37 300). Jako novinku časopis uvádí, že zájemci o sokolskou činnost a dějiny najdou údaje na internetu pod heslem www.sokol.sorben.com.

J-a

Sokolske listy 2004, č. 3 Serbske nowiny 14. 5. 2004

jsou věnovány sokolské jednotě a vůbec sportování v Chróscicích. Vzpomíná Mikławš Krawc a Jan Macka. Je tu otištěn i přehled činnosti v datech počínaje

založením jednoty 8. 10. 1924 až po dnešek. 1931 si Sokolové v Chrósčicích pořídili prapor. Ten navrhl Jan Kmječ, zvolený poté za praporečníka. Prapor se mu podařilo ukrývat po celou válku. Prapor je v srbských barvách (horní pruh modrý, pod ním červený, dole bílý) s nápisem *Jednota „Sokol“ w Chrósčicach 1931*, na zadní straně je heslo *Serbow chcu škitac, dónž dzeń budže switac*. Nyní je prapor uložen v Lužickosrbském muzeu v Budyšíně.

Frýdlantsko je krajem polí, luk a lesů MF Dnes 19. 8. 2003

Markéta Vaničková zve ke krásám frýdlantského výběžku a nazývá jej *krajem polí, luk, lesů a alejí starých stromů*. Ve zdejších městech, obcích a osadách se střetávají různé kultury - lužickosrbská s německou a německá s českou. Frýdlantská krajina je silně poznamenána dlouholetým vývojem - podél potoků tu stojí domy a chalupy tvořící často i několik kilometrů dlouhé vesnice, obří hrázdné stavby, rozsáhlé statky a stodoly, pokračuje. Upozorňuje na místní cyklistické stezky, na hejnické Mezinárodní centrum duchovní obnovy, kde na začátku loňského roku vystavoval i lužickosrbský fotograf Jurij Helgest. Ačkoliv centrum funguje teprve několik let, poutní místem jsou Hejnice již od 13. století. Frýdlantský hrad založili rovněž ve 13. století páni z Dubé, zpřístupněn je od roku 1801. Pokud půjdeme z Frýdlantu směrem na Višňovou, mineme pozoruhodný skalní útvar zvaný Pohanské kameny. Nás však budou zajímat i okolní vesnice doložené jako lužickosrbské a lužickosrbské hradiště v Loučné, kde přátelé Lužice instalovali informační tabuli. Tyto informace jsou na rozdíl od některých informačních materiálů na německé straně návštěvníkům k dispozici např. i v běžné turistické mapě.

rč

Lužičtí Srbové a Mladoboleslavsko Mladá fronta Dnes 16. 9. 2003

Jaromír Jermář informuje o stycích svého kraje s Lužičtými Srby. Mladoboleslavský odbor SPL organizoval za první republiky ozdravné pobyty lužickosrbských dětí v Jabkenicích. V 70. letech 20. století pak udržovaly přátelské styky děti ze škol v Benátkách nad Jizerou a Brodcích s lužickosrbskými dětmi v Pančicích a Worklecích. V roce 1980 navázala Obec baráčníků z Kláštera Hradiště nad Jizerou kontakty s lužickosrbským folklorním souborem z vesnice Wudwor. V 80. a 90. letech tento soubor mnohokrát vystupoval při akcích, které baráčníci pořádali v Klášteře Hradišti nad Jizerou a v Bílé Hlíně. Tento soubor účinkoval i při mezinárodním festivalu na mladoboleslavském hradě v roce 1998. V této době pořádalo Okresní muzeum v Mladé Boleslavi dvě výstavy o Lužických Srbech. V roce 1997 naopak mladoboleslavské muzeum připravilo výstavu o zvycích

od masopustu k májům v Lužickosrbském muzeu v Budyšíně. Během této výstavy účinkovali baráčníci z Řepova a Kláštera Hradiště nad Jizerou v Budyšíně s ukázkou lidových zvyků, písní a tanců.

Mladoboleslavské muzeum pořádá již více než deset let každoročně autobusové zájezdy do Lužice o Velikonocích na lužickosrbský zvyk takzvaných velikonočních jezdců na koních.

Dodat lze jen, že Lužičtí Srbové vystoupili 1. května na prvomájové akci ČSSD v Michalovicích u Mladé Boleslavi a 29. května právě v Bílé Hlíně a že je škoda, že se v nových časech mladoboleslavskou pobočku SPL nepodařilo obnovit.

Děkujeme panu Jaromíru Jermáři, zastupiteli Středočeského kraje, za jeho bohuľibou činnost.

rč

Rondo

ČRo 3 Vltava 15. 3. 2004

Posluchači rozhlasové stanice Vltava měli v tomto pravidelném pořadu 15. března možnost vyslechnout výběr z **33 lužickosrbských lidových písní Bjarnata Krawce**. Rafael Brom zasvěceně představil nové cédéčko v provedení mezzosopranistky Tani Donatec a barytonisty Stefana Baumgärtela (na klavír doprovázel René Speer). Zazněla i lužickosrbská obdoba naší písně Dobrú noc. Byl to krásný zážitek. - Dost podrobný článek o Bjarnatu Krawcovi napsal do týdeníku Rozhled 15. 3. 2004 Rafael Brom.

Jana Nováková

K životnímu dílu Antonína Frinty Kostnické jiskry 19. 5. 2004, s. 3.

Výborný znalec jubilantova díla **Michal Flegl** v informativním článku k 120. výročí narození A. Frinty, sorabistům dobře známého zejména knihou Lužičtí Srbové a jejich písemnictví (Praha 1955), přibližuje Frintovu bohatou činnost nejen vědeckou (slavistickou, sorabistickou, fonetickou), ale i jeho účast v životě veřejném a spolkovém, zejména v Českobratrské církvi evangelické. (O Frintovi byly napsány četné práce, nejpodrobnější poučení najde čtenář v brožuře Radoslava Hnízdová-Jan Petr, Bibliografický soupis vědeckých prací prof. PhDr. Antonína Frinty s přehledem jeho činnosti. - Universita Karlova, Praha 1970, 96 s.)

J-a

Studio Stop ČRo 6 14. 5. 2004

Na dojmy z veletrhu Svět knihy se redaktor krátce zeptal finského slavisty, bohemy a sorabisty Eera Balka. Ten krátce promluvil o svém překladatelském úsilí.

rč

Radio 1,

pražské nekonformní rádio **4. května** informovalo o koncertu hudební skupiny Awful Noise v Praze. Redaktor Petr Korál příznivě hodnotil jejich hudbu, které říkají *alternativní metal*. Zájem o jejich muziku projevil i metalový pořad na hudební stanici *Óčko* a hudební časopis Spark (recenze v červnovém čísle).

rč

Mládežnická redakce **Serbských nowin** vydala zvláštní přílohu. V ní jsou uveřejněna mínění lužickosrbské mládeže k současným národním a politickým tématům

v Lužici.

(SR 18.7. 2004) od

Časopis **LEV dětem** v Ústí nad Labem otiskl v červnovém čísle rozhovor se spisovatelem Milanem Hrabalem o jeho nové, tentokrát prozaické knížce pro děti.

J-a

DOPISY

Paní Lhotáková-Grafová z Roztok u Prahy reagovala na článek v říjnovém čísle našeho časopisu o vzpomínce Josefa Jiráka v Chlumeckých listech, a sděluje, že "Mirčin" z vězení je nepochybně Jurij Měrcink, který studoval v Praze a patřil ke společnosti, která se scházela u jejich rodičů Grafových (oba Lužičtí Srbové); chodil tam také Jurij Chěžka a jiní pražští Srbové. Měrcink byl pak vězněn v Drážďanech a v Sachsenhausen až do r. 1945. O svých zážitcích v koncentračním táboře napsal knihu Hdyž čerty čekaja. Podobnou reakci nám zaslal i pan Mikławš Krawc a Jurij Luščanski z Budyšina:

Nawjazuju na nastawk w Wěstniku čo. 10 możemy Wam ślédowace podać: Muż "Měrcin-Mirčin", kotryż je w Drježdžanskim jastwje kontakt k českim jatym měł, bě Jurij Měrcink z Chelna pola Budyšina. Po anotaciji Mikławša Krawca w SN, štwórtk 15. wulkeho różka - wón mjeješe za to, zo jednaše so wo Měrcina Nowaka-Njehorňanskeho - korigowaše přichodny dzeń w připisu SN Jakub Brankačk z Pančic-Kukowa mjenjenje. Brankačkowa mandželska Monika je džě sotra J. Měrcinka a wot dalšeje sotry, Hanki Měrcinjec z Budyšina, kaž tež wot stawiznarja prof. dr. Měrcina Kaspera so tute wuprajenje potwjerdzi.

J. Měrcink je w Praze studował, bu pak dla swojeho narodneho džěła wot nacijow dwójce zajaty a dyrbyeše wjacore lěta w Koncentraciskim lěhwje (KZ) tradać.

Wo ćerpjenju w KZ je spisał knihu Hdyž čerty čekaja. (red. upr.; nastawk - článek, jastwo - vězení, stawiznar - historik, wuprajenje - výrok; dyrbjec - muset)

Paní Tamara Wagnerová z Prahy 1 nám zaslala dva své postřehy z uměleckého světa:

Miroslav Moravec je jednou z nejosobitějších postav českého herectví a přímo velmistr dabingu. Při rozmluvě s ním jsme se dostali i na problémy Lužických Srbů. Velmi ho to zaujalo a požádal nás,

abychom tlumočili: „*Lužičané - vydržte! Sledujeme váš boj. Stojíme za vámi!*“

Stejně sympatie projevoval i náš slavný malíř Jan Zrzavý. Po návratu z Budyšina jsme mu přinášeli fotografie z našich cest. Líbily se mu dolnolužické kroje a reportáže z hornolužických vesnic. Litoval, že je příliš starý, aby projel Lužici a nakreslil, co ho zaujalo. Litovali jsme i my: Zrzavého lužická tvorba by rozšířila zájem o tento nám nejbližší národ. A tak se lužickosrbské téma dostalo i na každotýdenní setkávání mistra Zrzavého a Kamila Lhotáka v Obecním domě. A Lhoták nádherně formuloval: „*Po tom, co tu slyším, je mi jasné, že Lužičtí Srbové jsou ti nejméně sympatičtí Slované!*“

Otiskujeme úryvek z elektronického dopisu pana **Hartmanna**, který se pokouší naučit lužickosrbsky čtením textů:

...

Nejsem Lužický Srb a nemám zvláštní talent na jazyky, přesto čtu snadno rusky i polsky. Polsky jsem se naučil tzv. dvouchlapovou metodou: můj strejda mi věnoval asi 15 hodin svého vzácného času. Já jsem četl a na neznámá slova jsem se vyptával. Postupem času dotazů ubývalo a druhý den jsem četl už bez pomoci. Kdybych si měl všechno najít ve slovníku, byl bych se unavil a nic bych si nezapamatoval a nenaučil.

Rozepisuju se o tom proto, že se považuju za dost obyčejného člověka a z toho plyne, že stejně by dopadlo i mnoho jiných, kdyby měli tu příležitost.

A protože dvouchlapová metoda se používá vzácně, je třeba ji zkusit nahradit elektronikou. Myslím, že lužická srbština v jistém smyslu přežije, najde-li se způsob, jak se to s n a d n o naučit aspoň číst, pak se i zájemci najdou.

...

Ta metoda pasivního učení není docela moje a její hlavní chyba je, že pomocníka nikdo nechce dělat. Někdo z pohodlnosti a někdo z přesvědčení: myslí si, že by bylo lépe, kdyby se žák aktivněji snažil.

Ale pomocník odfiltruje všechny rušivé vlivy a upozorní na souvislosti a tím urychlí zapamatování. Při listování ve slovníku ulpívají oči na jiných heslech a tráší pozornost. Snažit se o stejný výkon sám, to je jako

snažit se zvýšit výkon počítačové tiskárny pomocí kladiva – nepovede se to.

Děkujeme panu Františku Truxovi z Jablonce nad Nisou za zasílané materiály, publikační činnost i snahu o propagaci Lužických Srbů.

LETOPIS

Lužické hory jsou pro něho zdrojem radosti

Milenka Rječcyna

Ačkoliv Hanuš Härtel v Lužici nikdy nežil, cítí se Srbem. I jeho otec se narodil v Drážďanech, a přece svůj lužickosrbský původ nikdy nezapíral. Naopak - naučil své děti lužickosrbskému jazyku, přestože už před druhou světovou válkou bydlil v sousedních Čechách. Sám Hanuš Härtel se narodil v Čechách a dlouhá léta žil v Jetřichovicích. V Praze studoval němčinu a dějepis a čtyři léta bydlil v Lužickém semináři na Malé Straně. Tam poznal řadu Lužických Srbů, jako Achima a Blažije Nawky, Marji Brézanec-Nawkovou, Luciji Hajnec, Jana Rawpa, Frida Mětska a Gerharda Wirtha, kteří stejně jako on studovali v českém hlavním městě. Měl těsné styky se srbskou Lužicí, s rodinou Cyžů a Hermanů, a spřátelen byl i se superintendentem Wirthem. Mezitím se stal československým státním občanem, a návštěva Lužice mu byla znemožněna, tajná státní policie mu ji nedovolovala. On sám však ochotně opravoval rukopisy napsané lužickosrbsky od Čechů, kteří se chtěli pohybovat mezi Srby. Jeho opravy byly vždy korektní. Se svými dětmi Madlenou, Hanušem a Handrijem mluvil lužickosrbsky. Z nich Hanuš, architekt v Praze, převzal dědictví svého děda a otce a nyní je místopředsedou Společnosti přátel Lužice v Česku.

V roce 1952 se Hanuš Härtel přestěhoval do Chřibské blízko německo-českých hranic. 1967 se stal učitelem němčiny a dějepisu na rumburském gymnáziu. Za tu dobu si prohloubil dovednosti v kreslení a malování, autodidakticky získané. Láska k přírodě mu hodně pomáhala a stále ještě pomáhá při úspěšném zdolávání každodenních úkolů. V myšlenkách na dětství si vzpomíná, že tehdy sahal po papíru a tužce radši než po dobrodružné knize Karla Maye, jako jeho bratr. V roce 1984 Hanuš Härtel, který si mezitím rozšířil aprobaci o výtvarnou výchovu, založil Klub přátel výtvarného umění v Rumburku.

Dnes už 77letý potřebuje jen 330 metrů chůze a už stojí uprostřed milovaných Lužických hor mezi Milešovkou a Bezdězem. Když loni těžce onemocněl, hory mu chyběly, a když po nich zase mohl chodit, vrátila se mu chuť do života. Tu dnes přenáší i na churavějící manželku.

Pastelovými barvami na bílém papíře jako by nahlížel přihlížejícímu člověku do srdce. Zářící barvy se vštěpují do paměti a něžný jas linie kreslicí ruky nedovolí pozorovateli přeskokovat od jednoho motivu k druhému. Spíš se nechává unášet motivem jedním. Ať je to pohled z Merboltic, ať jsou to Holany nebo Lípa v zimě - krajina upoutá toho, kdo se do ní pohroužil. Obrazy, které pokaždé z jiného pohledu vyjadřují hluboký vztah Lužického Srba-Čecha k jeho vlasti, nalézají své obdivovatele.

Umělci nejlépe vyhovuje pastelová křída. Dříve však pracoval i jinými technikami. Ale nízký důchod mu už nedovolil kupovat si drahé olejové barvy. Hanuš Härtel své obrazy neprodává. Přesto však je člověk spatřit na mnoha stálých výstavách v Česku a v přijímacích pokojích pozorovatelů, kteří mají stejný pohled na hory jako malíř. Svoje obrazy zájemcům rozdává. Zato však žádá, aby honorář, který činí za obraz okolo 1 000 korun, poukázali Charitě nebo vesničkám SOS. Sám se z těchto peněz obohatit nechce. Tato skromnost Hanuše Härtela a jeho nadšení pro domovinu, vyznařující na lidi, kteří ho obklopují, způsobuje, že počet jeho obdivovatelů se neustále rozrůstá.

Z Předženaku 28. května 2004 přeložil J-a.

Dr. Jan Cyž (narozený 2. 11. 1928), syn JUDr. Jana Cyže (prvního lužickosrbského starosty okresu Budyšin od r. 1945), zemřel 4. 2. 2004 v Rakečích.

(SN 19. 3. 2004) J-a

Jan Hansky, zasloužilý lužickosrbský výtvarný umělec, zemřel ve čtvrtek po těžké nemoci ve věku 79 let. Rozený Njebjelčan se vyučil dekorativním malířem a později studoval v Postupimi umění. Od roku 1955 bydlil v Eisenhüttenstadtu. Byl známý obzvláště svými plakáty - mezi jinými i pro Serbski ludowy ansambl - a "mólby w lackowej technice".

(SR 18.7. 2004) od

ZÁPISNÍK

Výzva

V souvislosti s připravovanou Mezinárodní vědeckou konferencí *Praha a Lužičtí Srbové. Ke 140. výročí narození Adolfa Černého* jsme marně pátrali po hrobu Adolfa Černého. Budeme čtenářům vděčni za jakékoliv upozornění, které by přivedlo na stopu, kde by jeho hrob (nebo urna) mohl být.

R

Oprava

Autorem nepodepsaných článků v čísle 2003/12 je Radek Čermák.